

Treatment
by Giedrius Zubavicius

{1985}

www.manofilms.lt

{1985}

SCENARIJAUS TRAKTUOTĖ

Troleibusų stotelė. Priešais stulpą stovi Severija (24 m.). Į stotelę įrieda troleibusas Nr.2. Keli stotelėje stoviniavę žmonės sulipa į troleibusą, kuris nurieda gatve tolyn.

Severija nuo skelbimo, priklijuoto ant stulpo, nuplėšia lapelį su ranka parašytais skaičiais.

/Maža medžiu apkalta virtuvėlė. Guvi kokių 50-ies metų moteris:

- Nuo čia iki Jūsų darbo, jei per parką, koks pusvalandis. Galite ir per tiltą, panašiai gaunasi./

/Arvydas (28 m.) Severijai patinka jau pirmą susitikimo akimirka, „Vaivos“ kavinėje.

- Jei Jūs nieko prieš,- iš lietpalčio vidinės kišenės išsitraukia buteliuką romo „Tuzemskij“ ir įpila šlakelį į Severijos kavos puodelį.

- Jei tai ne nuodas,- tarsteli droviai Severija.

- Rutina ir sistema nuodas, o čia- linksmųjų draugas.

Severija jau dėmesingai nužvelgusi pašnekovą:

- Nežinau rutinos, nežinau sistemos...

Arvydas juokiasi:

- Nežinau ir aš, nei rutinos, nei sistemos. Kaip ir mano draugai, na tie, geriausi. Va, matai tą tipą?

Severija pasisuka link lango, po to link Arvydo.

Arvydas dar linksmiau:

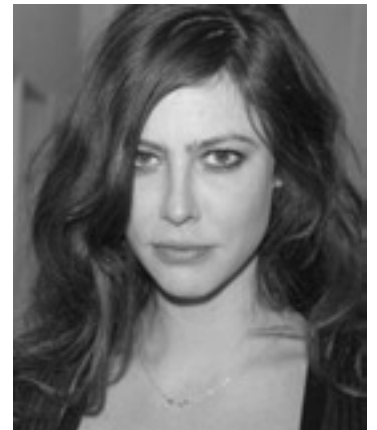
- Garsiausias Vaivos poetas, Rimas Burokas.

- Skaičiau, trečioje klasėje, - juokiasi jau abu.

Arvydas

Severija

Arvydas, apsimestinai surimtėjęs:

- Jūsų akcentas išduoda.
- Taip, aš nevietinė... aš iš Radviliškio./

Arvydas tampa dažnu Severijos pašnekovu, toje pačioje „Vaivos“ kavinėje ar „Rotondos“ kavinėje Sereikiškių parke.

Severija dėsto anglų kalbos kursuose.

Pažinčių ratas plečiasi labai sparčiai.

/Severija ir Arvydas parke prie upelio.

- Aš tave noriu supažindinti su keleta savo draugų, jie tau patiks, tas ratelis mažas, bai uždaras. Aš jiems papasakojau apie tave, jie susidomėję tavimi.

Severija stabteli, akys akimirka tampa rūsčios ir liūdnos, bet greitai nuskaidrėja.

Arvydas, nepastebėjęs nuotaikų kaitos Severijos akyse:

- Aš jiems pasakiau, kad tu labai graži.

Severija kažką galvoja akimirka, po to pakelia žvilgsnį į Arvydą. Lyg klausia, lyg teigia:

- Aš graži.../

/Severija (8 m.) savo kambarėlyje palinkusi ties atversta knyga, skaito.

- Severija!, - moteriškas balsas koridoriuje.

Atsiveria kambario durys, į kambarį įžengia Severijos Motina (32 m.). Rankoje laiko plaukų šepetį. Lėtai taria žodžius:

- Severija, mes buvom sutarę..tu naudosi savo šukas...tavo plaukai ant mano šepetio...Tu nori tokio šepetio? Aš nupirksiu! Aš tau nupirksiu, tokį patį, tik kitos spalvos! Bet mes tarėmės. Tu..mano..šepetio ne-nau-do-si. Gerai?,- jau bene draugiškai, traukdama plaukus iš šepetio.

Severija, tyliai:

- Gerai./

Laiko bėgyje pažintis su Arvydu Severiją atveda į žmonių ratą, kuris sistemiškai susitinka, bendrauja.

Dažniausiai susitinkama Igorio (45 m.) namuose. Severija stebi, klauso, džiaugiasi spalvinga, įdomia draugija. Ji išgirsta daug sau įdomių istorijų, pasakojimų, vizijų. Nauja negirdėta muzika. Naujos knygos, naujos mintys. Mažai girdėti žodžiai ir terminai. Pašnekesiai apie budizmą, dzenbudizmą, jogą, įvairius dasinius potyrius..

Valdo (32 m.) buto koridorius.

Arvidas su Severija ką tik išgėję vidun.

Arvidas išskirtinai pagarbiai kreipiasi į Valdą:

- Čia.

Dar nespėjus ištarti vardo, Valdas ištaria:

- Severija. Tu gi sakei, kad supažindinsi su labai

gražia moterimi.

- Na taip.., tai ta pati Severija, apie kurią tau pasakojau.

Valdas, Severija ir Arvydas dideliame kambaryje. Daug knygų lentynose, ant sienų nuotraukos. Valdas vis nurodydamas skirtingą nuotrauką:

- Čia Turkmėnija. Čia Kurilai..Karakalpakija.. Čia iš taigos nuotrauka, šios žiemos. Gal ko išgerkim? Tik ne romo, skirdamas frazę Arvydui.

Skambutis į duris.

- Vitalikas,- Valdas eina link durų.

Valdas grįžta su Vitaliku (28 m.).

- Severija,- Valdas mosteli Severijos pusėn.

- Vitalikas, - mostas Vitaliko pusėn./

Būtent Valdas, kaip greitai pamatė Severija, yra grupelės lyderis.

„Tu privalai nuvažiuoti pas Nizra ir Mabaju,- tai iš Valdo girdėjo Severija ne vieną kartą.

Tai mūsų mokytojai. Tikri mokytojai! Ilgai ieškojau tokių. Neapsigau, patikėk.“

Severija pamėgsta ilgus pasivaikščiojimus po miestą. Audringas miesto jaunuolių gyvenimas. Pankai, hipečiai, poetai...

Kavos gėrimai, pokalbiai Gorkio gatvės „Ledainėje“, „Vaivos“ kavinėje, „Rotondoje“ Sereikiškių parke.

/ Severija, einanti Pilies gatve. Gitara grojantys du jaunuoliai. Severija sustoja, klausosi.

„Mi chotim peremen...“, - traukia vyrukai. Kapeikos krėnta į gitaros dėklą. „Spasiba za pomoshc Piteru! Vi ocen krasivaja“. Severija stabteli priešais vitriną, įsižiūri į savo atvaizdą.

- Krasivaja...,- ištaria Severija su šypsena./.

Susitikimai tai Valdo, tai Igorio namuose Severijai tampa dažni.

Severija pastebi, kad bene prieš jos valią, draugų knygų lentynose tarp knygų dažniau ištraukia albumą, nei kokią rašytinę knygą. Susitikimuose didesnę laiko dalį praleidžia vartydama knygas ir albumus, nei kalbėdama. Tai tampa lyg ir priedanga, slepianti sunkumą dalyvauti jai mažai suprantamuose kebliuose pašnekiuose. Vėliau tai jau išsiugdo į sau mielą įprotį stebėti, klausyti.

/Igorio namai. Aplink stalą, nukrautą valgiais ir degtinės buteliais, vyrų ir moterų draugija, tarp jų Severija ir Taglatas (36 m.).

Taglatas (rusiškai):

- Skiriu šitą tostą savo draugams. Už mūsų pasirinktą kelią!

Draugija pakelia kas puoduką, kas taurę.

Tostai keliauja ratu, kol Taglatas ramiu balsu kreipiasi į draugiją.

- Norėčiau papasakoti šios nakties sapną, įdomus

man, keistai labai detalus, žodžiu... vyriškiui gimsta mergaitė; ateina metas vaikeli parodyti giminei; žiema, siaučia vėjas; rogės pakinkytos, žmona susupus šil-tai vaikeli. Kokia gėda, taip laukiau berniuko, o ką parodysiu! Kur dingti iš gėdos... tenka važiuoti"

Pasakojimą jau keičia vaizdai:

Arklys tempia roges, pūga. Miško provėža. Staiga to-lumoje pasirodo keturi taškėliai, kurie ryškėja. Vilkai. Šie vis artėja.

Vyriškis (40 m.) sugriebia vaiką ir išmeta iš rogių. Vilkai tik apuosto ryšulį su vaikiu ir genasi roges toliau.

Moteris (28 m.) iškart pati puola iš rogių paskui veikelį. Vilkai prabėga nepalietę ir moters, vis artėda-mi prie rogių su arkliu.

Vyras atkabina roges nuo arklio, bet vilkai nečiumpa arklio ir galiausiai metasi ant vyro.

Taglatas

Grižtama prie pasakojančio Taglato:

- Toks vat sapnas...ką gi jis reikštų...",- šypteli. „Apie ką gi jis..."

Severija, negalvodama, nekreipdama dėmesio į aplin-kinius (rusiškai):

- Apie meilę. Ir Jūs ją sugalvojot,- labai susidrovi, pakyla ir skubiai išeina kambario.

Taglato nulydintis žvilgsnis.

- Kas ji?,- draugijos klausia Taglatas.

Arvydas:

- Tu nežinai Severijos? Svarbu, kad ji žino tave.

Valdas:

- Kas nežino Taglato?! Įžymus aktorius, rytų kovų čempionas, bet svarbiausia- mūsų draugas.

Nuo savo kėdės pakyla Arvydas, pakiliai (rusiškai):

- Išgerkim romo- „Tuzemskij“!, - iš švarko kišenės traukia buteliuką.

Igoris Arvydui (lietuviškai):

- Na ką tu siūlai! Aš tuoj...,- išeina iš kambario ir grįžta su buteliu rankoje./

Valdas paskiria Severijai eilinį susitikimą.

Severija kyla laiptais ir priartėja prie Valdo buto durų. Įeina buto vidun pro šiek tiek praviras duris. Ko-ridoriumi praeina į didelį kambarį. Kambarėje stovi nuo-gi Valdas ir Vitalikas. Nustebimas ir skausmas Severijos akyse.

Valdas kreipiasi į Severiją tyliu ramiu basu:

- Nusirenk.

Severija lėtais mechaniniais judesiais pradeda atsi-seginėti marškinius.

/Severija žvelgia per traukinio langą- jai nieka-da nematyti vaizdai- stepės...stepės...kalnai...žmonių figūrėlės, taisyklingai išsimėčiusios didžiuliame lauke.

Traukinys jau šalia tų figūrų - žmonės ritmingai juda - renka medvilnę, grakščiais rankų judesiais pradžioj į priekį, po to link savęs.

Kartu keliauja grupelė 18-45 metų moterų. Dalį jų Severija jau matė susibūrimuose Igorio ir Vlodo namuose.

Pasiektas tikslas - Nizros (42 m.) ir Mabajaus (37 m.) įkurta stovyklavietė - kelios didesnės - mažesnės palapinės, išsidėsčiusios ant upės kranto.

Be Severijai iš kelionės kartu žinomų moterų, stovyklavietėje daug kitų kraštų ir tautybių moterų. Jau pirmos dienos bėgyje Severija susipažįsta su šiomis. Moterys iš įvairiausių tarybinių respublikų, įvairiausių tautybių.

Ritualai, apie kuriuos pati Severija nežinojo nieko arba tik nuogirdomis iš bendrijos Vilniuje. Pokalbio temos - nuo budizmo iki niekada negirdėtų dalykų. Ilgi naktiniai pokalbiai prie laužų, paslaptingi, pskylėti.

Šokiai aplink laužus, grojant Nirzai ir Mabajui, vieninteliams stovyklavietės vyrams.

Maudynės nuogiems upėje. Tą akimirka, kai ekstazės apimtos visos moterys nusimetė iki nuogumo rūbus, Severija pajuto, jog to daryti ji nenori, bet neatsispyrus kažkokiam lyg liepimui, padaro tą patį, kaip visos.

Trečią naktį Severija vienos iš grupės moterų pakviečiama į Nizros palapinę. Ji nuolankiai ten nukeliauja, palaukdama, kol iš palapinės išeis viena iš keliauninkių. Šios veide - ekstazinė palaima. Severijos veide - siaubas./

/Severija (8 m.) ir jos Motina (34 m.) artėja prie geležinkelių bėgių. Tarp bėgių lakstantys, nuo vagono su anglimi į kitą vagoną šokinėjantys keli berniūkščiai. Pro šalį lėkia keleivinis traukinys, visi sustingsta ir nuseka žvilgsniai, kas dar ir pamojuoja. Severija stabteli, motina šią timpteli paskui save.

Kapinaitės. Gražiai sutvarkyti takeliai. Motina nuima kapo nuvytusias gėles. Paminkliniame akmenyje jauno vyro nuotrauka ovaliniame rėme. Nepaprastas nuotraukoje pavaizduoto vyro panašumas į Severiją. Po vardu ir pavarde iškaltos datos 1930 - 1962.

- Nueik vandens, - sausu bespalviu balsu motina kreipiasi į Severiją.

Motina ir Severija grįžta nuo kapų link bėgių. Kokiu 8 metų berniukas šukteli Severijai, žengiančiai paskui motiną per bėgius:

- Severija, Severija... Aš tau turiu segę! Gaudyk!

Lengvu mostu sviedžia suplotą metalo gabalą. Severija tą mikliai sugauna ir paspartina žingsnį link motinos./

Nizra

Mabajus

Severijos draugų ratelio dvasiniai lyderiai suabejoja Nizros ir Mabajaus dvasinio kelio tikrumu, švarumu ir pačių jų vertybėmis. Abejonės išsiutina Nizrą ir Mabajų. Šie atkeliauja į Vilnių su trijų vyrų palyda. Į Vilnių tuo pačiu metu iškviečiamas ir Taglatas.

/Severijos namuose naktinis skambutis. Severija stveria telefono ragelį.

Taglato balsas kitoje ragelio pusėje (rusiškai):

- Tai aš...Taglatas...
  - Pažinau, - sukklususi Severija.
  - Atleisk, kad taip vėlai. Aš ne šiaip...Poryt busiu Vilniuje.. Turiu prašymą..Noriu pasikrikštyti. Ar gali sutarti su šventiku, tos cerkvės netoli tavo namu?
  - Žinoma...
  - Atvykęs tau paskambinsiu, sudie..atleisk už skambuti tokiu metu.
  - Ką tu...
  - Žinai... norėjau tau pasakyti...,- pauzė kitoje ragelio pusėje.
  - Ką?
- Nieko...Kai susitiksim./

/Severija ir Taglatas netoli Žvėryno cerkvės. Stabtelė.

Taglatas, virpančiu balsu (rusiškai):

- Kodėl panorėjau pasikrikštyti? Gal mažai liko... Toks jausmas...
- Nekalbėk taip! (rusiškai)./

Žvėryno cerkvės vidus. Šventikas atlieka Taglato krikšto apeigas. Dainuoja religinę giesmę kelių moterų choras.

Tarp nedaugelio žmonių- Severija./

/Andrejaus butas. Be Andrejaus, Valdo, Vitaliko, dar kelių įprastų bendruomenės narių, Mabajus, trys sportiški jaunuoliai rytietiškais veidų bruožais, ir Taglatas.

Mabajaus duoda komandą mušti Vitaliką, kuris buvo pirmasis, išrėžęs telefonu Nirzai, kad šis „negaus jokių pinigų ir jo nesiruošiama daugiau klausyti“.

Vyrukai pradeda kovos menų judesiais talžyti Vitaliką.

Mabajus įsakmiai Taglatui (rusiškai):

- Dabar ir tu!
  - Aš to nedarysiu, - tam atsako ramiau balsu Taglatas.
- Tarp Vitaliko ir mušančių jį vyrų įsiterpia Valdas.
- Užteks!,-įsakmiai duoda komandą trims vykukams Mabajus.Šie iškart paklūsta.Mabajus atsisuka į Taglatą.
  - Dabar tu tęsk.
  - Aš to nedarysiu, ramiau balsu Taglatas atsako Mabajui.
  - Ne?!, - nepatikėjęs tuo, ką išgirdo. Ramiu tonu trims vyrukams:

- Muškit jį!

Smurtas tęsiasi ilgai. Vyrukai talžo Taglatą. Šis visiškai nesigina.

Skambutis į duris. Akivaizdu- kaimynai, neapsikentę triukšmo, iškvietė miliciją. Leisgyvio Taglato kūnas išnešamas į vonią. Du milicininkai apžiūri butą, nepagalvodami žvilgtelti į vonią. Pastaba apie neleistiną triukšmavimą. Pareigūnai išeina.

Egzekucija tęsiasi, Taglato kūnas atvelkamas atgal į kambarį... jis nesigina.

Visiškai sudaužytas Taglatas ir Mabajus ilgai, kokias dvi minutes žiūri vienas kitam į akis.

Mabajus išrėkia (rusiškai):

- Jei tiki Kristumi, tai ir mirk, kaip jis.

Mabajus prilekia prie į sieną atsirėmusio gulinčio- Taglato. Du spyriai Taglatui į galvą. Mirtini./

/Paryčiui pas Severiją suskamba telefonas. Kitoj telefono pusėje Arvydo riksmas:

- Taglatas nužudytas!/
/

Pradedamas tyrimas. Severija nepatenka tarp apklausiamųjų. Visi, kas sugeba, išsislapsto. Visi žino apie ratelio narių apklausas ir tardymus.

Teismas. Kamputyje tarp daugybės visą teismo salę užpildžiusių žmonių sėdi Severija.

Procesas vyksta ilgai. Salėje tarp stebinčių- visiškai tylą.

Apklausinėjami liudininkai, tarp kurių Andrejus, Valdas ir Vitalikas.

Nizros ir Mabajaus apklausa Daug klausimų, į kuriuos atsakinėja Nirza išsamiai ir veik dalykiškai. Mabajus į teisėjo klausimus vos surezga atsakymus, akivaizdžiai pakrikęs.

Sekanti teismo diena. Procesas tęsiasi. Tarp sėdinčių salėje nėra Severijos.

Severija prie Vilnelės, prie pat kranto. Veidas be jokios išraiškos, sustingęs.

Jau iš tolėliau girdimas Severijos rėkimas, trumpas, po to keistai nutrūkęs.

Severija mieste. Spaudos kioskuose laikraščiai su nuotraukomis, kuriose besišypsančio ir šalia nužudyto Taglato nuotraukomis. Severija stovi ilgoje eilutėje prie spaudos kiosko. Žmonių rankose ką tik įsigytos „Vakarinės naujienos“.

Severija su lagaminu stotyje. Traukinių stoties kioske į ją žiūri Taglatas - iš „Sovietskij ekran“ virš-

lio. Drebančiais pirštais ieško piniginėje kapeikų.

Severija, žvelgianti per traukinio langą:
- Vilniaus stoties rajono vaizdai;
- rytietišku broožų vyrai ir moterys rankose laiko didžiulius medvilnės pukų kamuolius, dalis kamuolių skrieja ore (sulėtinti kadrai).

Radviliškio traukinių stotis. Garsiakalbis: „Traukinys iš Vilniaus sustojo antrame kelyje“.

/Butas. Moteris (65 m.) garsėliau kreipiasi į Severiją, vaikštinėjančią kitame kambaryje:
- Tai Jums prisiregistruoti ir nereikia?
- Ne, aš prieregistruota pas motiną, man to pakanka./

Severija dėsto anglų kalbą mokykloje.
Laikui bėgant tarp mokinių nelieka paslaptimi, kad anglų kalbos mokytoja mylisi su mokyklos vyresnio amžiaus mokiniais, kad prieinama „kiekvienam panorėjusiam“.

Mokiniai Andrius (16 m.) ir Saulius (17 m.) tampa vieninteliais Severijos draugais miestelyje. Jie kartu susitinka po pamokų. Kartu praleidžia didelę dalį laiko, džiugaus ir beveik laimingo. Ir vieni iš nedaugelio su ja nesimyli.

Mokykla. Per pertraukas ratu beeinantys uniformuoti mokiniai su komunistiniais atributais.

Mokytojų susirinkimai.

Drausmė. Įtarumas. Baimė.

/ Stalius vienoje, po to kitoje klasėje ant Černenko atvaizdo užpina juodą kaspiną./

/ Pamoka. Už Severijos nugaros - M. Gorbačiovo pavikslas.

- Retas atvejis, bet Glastnost ir angliškai tariama Glastnost, O Pertvarka- Perestrojka, nors šiaip būtų Recostruction arba kitais atvejais Changes./

Per visą draugystės laiką Severija papasakoja Sauliui ir Andriui beveik visą savo gyvenimą. Tai, kaip susiklostė prieš išvykimą į Vilnių, tai, kas atsitiko jau Vilniuje- kažko naujo troškimas, pažintys su įdomiais žmonėmis. Papasakojo ir tai, prie ko viskas privedė-manipuliacija ir seksualinė prievarta iš kelių sektos narių pusės. Galiausiai- Taglato nužudymas.

/ Kai vieną vakarą Andrius ir Saulius iš Severijos butelio grįžta link savų namų nuo kalvos žvelgia į toluomoje esančią mokyklą.

Andrius:

- Kaip tau toks vaizdas? Viskas dega...

Saulius:

- Geras. Be prasmės, bet gražu.

Kita vakarą Andrius ir Saulius išpilsto mokyklos koridoriuose benzina. Andrius perbraukia degtuku per degtukų dėžutę ir meta degantį degtuką ant žemės. Ugnis žaibiškai sklinda mokyklos koridoriais./

Vakaras. Severija, sutartą valandą nesulaukusi Andriaus ir Sauliaus išeina iš namų lauk. Juda tamsia gatvele. Kažkuriuo metu tolumoje pradeda matytis keisti atšvaistai. Severija užbėga ant kalvos, nuo kurios matyti liepsnų apimta mokykla. Link degančios mokyklos iš visų pusių bėga žmonės.

Traukinio „Plackartas“. Už lango ritmingai tamsoje pralekia šviesos. Susėdę vienas prieš kitą Andrius ir Saulius. Tyli. Andrius rankose sukioja, blizgina savadarbį šratinį pistoletą. Ramūs, susikaupę veidai.

Andrius ir Saulius žingsniuoja naktinio Vilniaus gatvėmis. Iš vieno kito lango skamba duslus gergžgiantis rusiškas balsas - Vysotskis.

Saulius užkalbina senyvą praeivį:

-Atleiskite, kur čia Medžiotojų gatvė?

- Štai ten, ant kalvos.

Paskambinus į duris, jas atidaro Valdas. Miegoistas šio veidas, sutrikimas veide.

-Jūs..kas tokie? Bando uždaryti duris, kurias neleidičia užverti greitai įkišta Andriaus koja.

Kambaryje tryse. Andrius atsisėda fotelyje. Saulius vaikšto po kambarį. Lyg prieš savo valią į fotelį atsisėda Valdas. Andrius stoviniuoja ties knygų lentynomis, nužiūrinėja ant sienų iškabintas nuotraukas.

- Gražu..., - tarsteli.

- Taip... gražu..., - lėtai skiemenuoja Saulius.

Andrius pasisuka į sustingusį Valdą.

- Ar žnai, ko mes čia?

- Ne.

- Mes irgi nežinom, -žvilgteli Andrius į Saulių.

Tas pritariamai pakraipo galvą, po to iš kišenės išsitraukia šratinį pistoletą, lėtai nukreipia

į Valdą, sustingusį fotelyje. Saulius taria lėtai:

- Taip ir nesužinosi.

Severija traukinyje. Per langą matome artėja Vilniaus traukinių stotis. Sninga. Sniegu padengtas asfaltas, stogai. Lūkuriuojantys, vakštinėjantys žmonės. Pagyvenusį moterišką velką apsnigtą eglutę.

Berniukas ir mergaitė kanda spurgą. Stoties diktoriaus balsas: "... atvyko į pirmą peroną".

NB.: Filmas juodai/ pilkai/ rudai/ baltas, iškyrus mokyklos gaisrą, kuris yra spalvotas.

Šioje istorijos pateikimo versijoje chronologijos tvarka yra tik nuspėjama. Bet pasakojimas tikrai bus laiko prasme suskaidytas. Dabartis kaitaliojama su praeitimi, grįžtant į dabartį, į 1985 metus. Tik išrašius scenarijų epizodai susidėlios į norimą seką.

Filmuotos medžiagos bus montuojamos su archyvinėmis filmuotomis medžiagomis, panaikinant skirtumus tarp filmuotos filmų kūrėjų ir jau egzistuojančios. Šis sprendimas yra ne tik kūrybinis, dramaturginis ir estetinis, bet ir ekonominis. Tokiu būdu laikmetis atkūriamas be didelių kaštų.
